

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite
Oikeusministeriön lausuntopyyntö 13.11.2014 OM 15/41/2014

Asia
Ulkoasiainministeriön lausunto äitiyslakityöryhmän mietinnöstä

Oikeusministeriö on pyytänyt ulkoasiainministeriön lausuntoa äitiyslakityöryhmän mietinnöstä (Mietintöjä ja lausuntoja 50/2014). Ulkoasiainministeriö lausuu mietinnöstä hallinnonalaansa kuuluvilta osin seuraavaa:

Äitiyden määräytyminen laissa

Ehdotetussa äitiyslaissa on säännökset äitiyden määräytymisestä. Ehdotuksella turvataan lapsen oikeus molempiin vanhempiin ja suojataan lapsen etua ja yhdenvertaisuutta perhesuhteissa. Lapsen oikeudellisen statuksen ja oikeusturvan varmistamiseksi on tärkeää saada äitiydestä selkeät määräykset lakiin.

Äitiyden tunnustaminen lapsen syntymän jälkeen, siihen liittyvä hyväksymismenettely ja kuuleminen

Ehdotetussa äitiyslaissa tunnustamisen vastaanottajina voivat olla samat viranomaiset, jotka isyyslain 18 §:n 2 momentin mukaan voivat ottaa vastaan isyyden tunnustamisen. Jos tunnustaminen tapahtuu ulkomailla, tunnustamisen voi ottaa vastaan Suomen edustuston virkamies, jolla on oikeus joko virka-asemansa tai ministeriön antaman valtuutuksen nojalla suorittaa edustustossa julkiselle notaarille kuuluvia tehtäviä. Vastaavasti kuten isyyslaissa on säädetty, voi virkamies ottaa vastaan myös äitiyden tunnustamiseen liittyvän hyväksymisen ja toteuttaa kuulemisen.

Esityksen vaikutusarvioinnissa on todettu, että ehdotetulla äitiyslailla on vaikutuksia kunnan sosiaalitoimen viranomaisten ja erityisesti lastenvalvojen toimintaan. Maistraatit vahvistaisivat jatkossa myös tunnustetut äitiydet, joiden lukumääräksi on arvioitu vuosittain noin sata.

Edellä olevan vaikutusarvioinnin perusteella voidaan todeta, että äitiyden tunnustaminen ja siihen liittyvät toimenpiteet (hyväksyminen ja kuuleminen) lisäisivät jonkin verran työtehtäviä myös Suomen edustustoissa.

Koulutuksen järjestäminen tehtäviä hoitaville virkamiehille tulee olemaan tarpeen uusien tehtävien hoitamiseksi. Käytettävistä lomakkeista sekä äitiyden tunnustamisen oikeusvaikutusta koskevasta informaatiosta tulee olla riittävä määrä eri kieliversioita.

Henkilöllisyyden toteaminen äitiyden tunnustamisen ja siihen liittyvien toimenpiteiden yhteydessä

Ulkoasiainministeriö pitää tärkeänä sitä, että lakiehdotukseen on sisällytetty erillinen säännös henkilöllisyyden toteamiseksi ja että siinä on nimenomaisesti määritelty, mitä lain mukaisella henkilöllisyystodistuksella tarkoitetaan. Tämä on tärkeää erityisesti väärinkäytösten, kuten esimerkiksi laitoman maahantulon estämiseksi. Asianosaisen henkilöllisyyden luotettava varmistaminen on myös lapsen edun mukaista.

Äitiyttä koskevan kansainvälisyksityisoikeudellinen sääntely

Yleisen kansainvälistymisen myötä ulkoasiainministeriö pitää tärkeänä, että äitiyttä koskevat kansainvälisyksityisoikeudelliset kysymykset säännelään laissa. Suomessa asuvien henkilöiden tai pariskunnan turvautuminen ulkomailla tapahtuviin sijaissyntyysjärjestelyihin on luonut ongelmallisia tilanteita, joissa Suomen viranomaisille on ollut epäselvää, miten äitiyttä tulisi arvioida. Epäselvyyttä on ollut myös siitä, voidaanko ulkomaisia äitiyttä koskevia päätöksiä tunnustaa Suomessa.

Ehdotetun äitiyslain 7 luvun säännökset ovat merkittäviä lapsen oikeusturvan kannalta ja selkeyttävät tilanteita, joissa eri valtioiden äitiyttä koskeva lainsäädäntö eroaa merkittävästi toisistaan. Hedelmöityshoitoihin perustuvat sijaissyntyysjärjestelyt on Suomessa kielletty, mutta useissa muissa valtioissa laillisia, esimerkiksi Venäjällä, Ukrainassa ja Intiassa.

Ulkomailla tapahtuneet sijaissyntyystapaukset liittyvät ulkoasianministeriön ja edustustojen toimialaan sitä osin, jos lapselle haetaan matkustusasiakirjoja Suomeen matkustamisen tarkoituksessa. Edustuston tehtäviin kuuluvat lisäksi myös asiakirjojen laillistaminen, lapsen rekisteritietojen ja kansalaisuusilmoituksen välittäminen toimivaltaiselle Suomen viranomaiselle, isyyden tunnustamisen vastaanottaminen ja virka-apupyyntöön liittyvä biologisen vanhemman suostumuksen vastaanottaminen perheen sisäisessä adoptiossa. Ministeriön ja edustustojen tietoon tulleita ulkomaisia sijaissyntyysjärjestelyjä ei ole lukumääräisesti paljon, mutta ne ovat osoittautuneet oikeudellisesti erittäin hankaliksi ja oikeusvaikutuksiltaan Suomessa useiden eri viranomaisten toimivaltaan kuuluviksi.

Viitaten aiempiin lausuntoihinsa sijaissyntyysjärjestelyihin liittyvästä arviomuistiosta (HEL7837-26) ja isyyslain uudistamista koskevasta työryhmämietinnöstä (HEL7M0650-3) ulkoasiainministeriö pitää perusteltuna, että lakiin sisällytetään säännökset sovellettavasta laista, kun on kysymys äitiyden määräytymisestä suoraan lain perusteella ja ulkomaisten äitiyttä koskevien päätösten tunnustamisesta.

Ulkomainen päätös äitiyden vahvistamisesta voitaisiin tunnustaa Suomessa, jos äidiksi vahvistettu nainen on asunut keskeytyksettä vähintään vuoden ko. valtiossa ennen lapsen syntymää. Ulkoasiainministeriö pitää perusteltuna asumisen vähimmäiskeston kirjaamista lakiin asuinpaikkakriteerin rinnalle, pyrkimyksenä karsia asuinpaikkaperiaatteen räikeimmät väärinkäytöstilanteet ja estää Suomen lain kiertäminen näennäisellä asuinpaikan

siirtämisellä. Oikeusministeriön tekemä linjaus on samalla yhdenmukainen myös esimerkiksi ulkomaisten adoptiopäätösten tunnustamisen osalta.

Kansalaispalvelupäällikkö

Lauri Aaltonen

Yksikön päällikkö

Teemu Turunen

Liitteet

-